

# Մ. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ ԲՈՂՈՒՐԸ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԴԵՄ

Լոս Անճելէսի մեր բարեհամբու ազգայիններէն Միհրդատ և Արշակ Տիգրանեաններ, հայր և որդի, տարիներէ ի վեր լուրջ-մնջիկ կը կատարեն գերազանցապէս ազգասիրական և կրթական գործ մը:

Որքան մեզ ծանօթ է, մեծահարուստ չեն անոնք, բայց բարեկեցիկ են և միշտ ալ իրենց առևտրական գործածանութիւններէն կը շահին աւելի քան ինչ որ հարկաւոր է իրենց ընտանիքին ստանդարտը համար հանդիստ սպորուստ մը: Այդ աւելին անոնք մէկ կողմէր գնեն՝ յատկացուելու համար խոստմնայից հայ երիտասարդներու բարձրագոյն կրթութեան, նախապատուութիւն տալով գործնական դիտութեանց:

Տիգրանեանները ցարդ իրենց կրթական գործունէութեան ստարգել ընտրած են հայկական սփիւռքը, որու ձգելով Ամերիկան: Շատ հասկնալի է այս խորութիւնը, որովհետև Ամերիկահայութեան նիւթական պայմաններն ընդհանրապէս անհամեմատօրէն աւելի լաւ են եղած քան գաղթահայութեան սեւէ այլ հատուածներ:

Մեզի անծանօթ նկատումներով՝ Տիգրանեանները ցարդ իրենց սաներու մեծ մասը ընտրած են Մելգոնեան կրթական Հաստատութեան շրջանաւարտներէն: Վերջերս անոնք մէկ-երկու սաներ ընտրած են նաև Պէյրութի Հայ ձեմարանի շրջանաւարտներէն: Տիգրանեան սաներու մեծ մասն իրենց մասնագիտութեան կը հետևին Պէյրութի ամերիկեան համալսարանը:

Անցեալ աշուն հայր Տիգրանեան, իր յառաջացած տարիքինմէջ լքեց իր գրադոմներն ու հանդիսոր՝ այց մը տալու համար իրենց սաներուն, ինչպէս նաև կատարելու նոր սաներու ընտրութիւնը: Յիշեալ առաջադրութիւններով ան առաջին պատահութեամբ կ'երթայ Կիպրոսի Նիկոսիա քաղաքը, ուր հաստատուած է Մելգոնեան վարժարանը:

Սոյն վարժարանի ուսուցչական կազմին կողմէ ի պատիւ այցելու բարերարին կը տրուի թէյ յասեղան մը, որուն ներկայ կ'ըլլան նաև այդ վարժարանի երկու բարձր գասարաններու աշակերտութիւնը:

Ահա այդ հաւաքոյթին մէջն է որ ծայր կ'առնէ ուսուցիչներէն մին և խորհուրդ կուտայ Տիգրանեան բարերարներուն որ անոնք գէթ ասկէ վերջ իրենց սաներու ընտրութեան ատեն աչքաթող չընեն մայր երկրի ուսումնասէր երիտասարդութիւնը: «Հայրենասէր» պարոնն իր թէյը կը հիմնաւորէ հաւատարման թէ ներգաղթի շտրհի շատով արտասահմանը հայութիւնէ կը դատարկուի, հազիւ 50 հազար հայութիւն կը մնայ, ան ալ մեծամասնութեամբ բաղկացած հարուստներէ, հիւանդներէ, տարէցներէ և դաւաճաններէ:

Այս «կրթական մշակ»ին «հայրենասիրական» փափուկ ջիգերը չեն կրնար հանդուրժել մանաւանդ, որ Տիգրանեաններու նման ազգասէր բարերարներ սաներ վերցրնեն Հայ ձեմարանի պէս «դաւաճան»ներու դարբնոցէ մը:

Ի լուր հայ մատաղ սերունդի դաստիարակութեան նուիրական պաշտօնին կոչուած այս ապերասան պարոնին արտառոց արտայայտութեանց, այն ալ ի ներկայութեան այդ մատաղատի սերունդի մէկ հատուածին, Պ. Տիգրանեան, ալջած, նախ փափկօրէն նկատել կուտայ՝ թէ անար դար և անհայրենասիրական է կրօնական թէ քաղաքականօրէն այլադաւան ամբողջ հոսանքներ որակել նման տղեղ անականներով: Սակայն մեր պարոն «ուսուցիչ»ն աննահանջ կը կանգնի իր պատնէշին վրայ: Ոչ ալ իր պաշտօնակիցներէն մէկը դատապարտութեան սեւէ խօսք կ'արտասանէ անոր անձոտնի երոյթի մասին: Ահա այս վերին աստիճան զրգոյիզ գրութեան մէջ՝ պ. Տիգրանեան, արդար զայրոյթով մը լեցուած, կը պոթկայ իր ընդգիծախօսի երեսին:

«Անոնք դաւաճաններ չեն, անոնք ձեր եղբայրներն են... ու երբ դուն այս հայերը կ'անարգես այս մեր մատաղ սերունդի ներկայութեան՝ քեզի կ'սեմ քէ վատանուն հայ մըն ես դո՛ւն, որ այս ամէնուն և այս ուսանողութեան առջեւ քու աղտոտ մազձղ կը քափես և անմեղ գաւակներու դաւաճան բաւը կը նետես, քոյն կը քափես, ուրեմն կը պարտաւորուիմ քեզի քեզի՝ դո՛ւն դաւաճան մըն ես որ հոս կը գտնուիս...»:

Այս ընդվզեցուցիչ միջադէպէն վերջ՝ Պ. Տիգրանեան բաց նամակով մը (Հրատարակուած Պէյրութի Ազգարարին 1946, Հոկտ. 29-ի թիւին մէջ) բողոք կը ներկայացնէ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեղծ Մարմնին:

Ի պատասխան Պ. Տիգրանեանի յիշեալ բաց նամակին՝ Բարեգործականի ջոջ-աղաները մամուլին յանձնած են խնդրոյ առարկայ ուսուցչական մարմնի «բացատրագիր»ը: Արդ ի՞նչ կ'ըսէ այդ բացատրագիրը:

Սոյն «բացատրագիր»ը, դարձգործիկ և երկարածից նախադասութիւններով, կուգայ լիովին հաստատել թէ տեղի ունեցած է նման տղեղ միջադէպ մը և փոխանակուած են յիշեալ անուանարկիչ խօսակցութիւնները Պ. Տիգրանեանի և խնդրոյ առարկայ ուսուցչին միջև: Այդու հանդերձ «բացատրագիր»ը ստորագրող «ուսուցչական մարմին»ը կը յանդգնի զարմանք յայտնել որ Պ. Տիգրանեան սոյն միջադէպին տուած է անհարկօրէն մեծ համեմատութիւններ: «Բացատրագիր» ողջմիտ և անաչառ ընթերցող մը, սակայն, չի կրնար չզարմանալ այդ մարմնի զարմանքին վրայ:

Դեռ աւելի ընդվզեցուցիչ կայ սակայն: Մելգոնեան հաստատութեան ուսուցչական մարմինը, ի յիշեալ բացատրագրով, ինքզինքին թոյլ կուտայ ասիական սմսե, դուկ ձեւերով ստուեր ձգելու թէ՛ Ազգարարի խմբագրութեան և թէ՛ իրեն իսկ Պ. Տիգրանեանի ողջմտութեան և պարկեշտութեան վրայ, երբ կանխակալ կասկած մը կը սպրդեցնէ թէ Ազգարարի խմբագրութիւնը գուցէ գրիչ խաղցուցած է սոյն «բաց-նամակ»ին վրայ և Պ. Տիգրանեանն ալ գուցէ ինքզինքին թոյլ է տուած ստորագրելու նման խեղաթիւրուած գրութիւն մը:

Սոյն «բացատրագիր»ը, ուրեմն, ոչ միայն չի ծառայեր չքմեղացնելու խնդրոյ առարկայ ուսուցչին անվայել ընթացքը, այլ արդարակորով Տիգրանեաններու ձեռքին մէջ իր փաստաթուղթ կրնայ ծառայել ամբողջ ուսուցչական կազմը նստեցնելու ամբաստանութեան այն աթոռին վրայ, որուն վրայ Պ. Տիգրանեան արդէն քաշած է այդ մարմնի անդամներէն մին:

Բայց այս առթիւ մենք պիտի ուզէինք պահ մը բաց

թողուլ Մելգոնեան հաստատութեան ուսուցչական մարմնի օձիկը և հրատարակ քաշել այս գայթակղալից արարքներուն վերին պատասխանատուները: Նման գայթակղութեանց գլխաւոր պատասխանատուութիւնը, անտարակոյս, վերջ ի վերջոյ կը ծանրանայ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեղծման մարմնին վրայ:

Արդ հարց կուտանք— այդ մարմինը մինչև ե՞րբ թոյլ պիտի տայ, որ իր մէջ ցկեանս չաղ-չաղ ամասկաններով պաշտօնավարելու առանձնաշտրհումին տիրացած Ռամկափար Մալգուեաններ, Քիւրքճեաններ և ընկերութիւն ըստ հաճոյս խաղան Բարեգործականի ինչքին և վարկին հետ: Մինչև ե՞րբ թոյլ պիտի տրուի որ Բարեգործականի ինչքն ու վարկը խորամանկօրէն ծառայեցուին կուսակցական հետապնդումներու համար: Աւելի պարզօրէն խօսելով, մինչև ե՞րբ Բարեգործականը, մտոցած իր համահայկական կոչումը, կանգնած պիտի մնայ հակա-Գաղ-նակցական դիրքերու վրայ: Մինչև ե՞րբ, մինչ իր ամէն կարգի պաշտօնէութեան ստարգելները ամբօրէն փակ կը մնան Գաղնակցականներու առջև, անոնք լայնօրէն բաց պիտի պահուին ամէն դոյնի արժեմ-չարժեմ հակա-Գաղնակցական և Գաղնակցութեան վտարուած բախտախրն դիրքերու առջև: Մինչև ե՞րբ Բարեգործականի ջոջ աղաներուն պիտի պակսի բարոյական քաջութիւնը՝ սանձահարելու իրենց ստորագաս պաշտօնեաներուն սպերասանութիւնները:

Յատկապէս կանգ առնելով խնդրոյ առարկայ միջադէպին վրայ՝ Բարեգործականի կեղծման մարմինը ո՛չ թէ միայն պիտի չիւրացնէր Մելգոնեան հաստատութեան ուսուցչական մարմնի սոյն անամէջ «բացատրագիր»ը, ինչպէս կը թուի թէ ըրած է, և դայն մամուլին պիտի չյայնձնէր իր գոհացուցիչ պատասխան մը Տիգրանեանի «բաց-նամակ»ին, այլ հիմնուած բուն իսկ այդ բացատրագրի խոստովանութիւններուն վրայ՝ պաշտօնէ պիտի արձակէր, եթէ ոչ ամբողջ ուսուցչական կազմը, գէթ խնդրոյ առարկայ ուսուցիչը:

Այդ պիտի ըլլար միակ պատուաւոր պատասխանը յիշեալ «բաց-նամակ»ին և լուսագոյն միջոցը՝ փրկելու Բարեգործականի բարոյական վարկը: